

שלדעתה, התלכטה בה גם רביקוביץ. כותבת בן-נפתלי: "שירה פוליטית היתה לדידה של ארנדט הפרה גסה של המידות שהשירה נתברכה בהן: אובייקטיביות, חוסר אמצעיות, חופש גמור ביחס לאילוצים היסטוריים פוליטיים" (עמ' 65). ארנדט סברה כי כאשר המשורר נבלע באזרח משתעבדת שירתו לתוה. זה מה שחרץ בעיניה את גורלו של ברטולד ברכט, שהיה משורר נערץ בעיניה עד שגייס את כתיבתו. בן-נפתלי אומרת כי רביקוביץ לא חדלה לשאול את עצמה כיצד על יוצרים לנהוג בעתות מצוקה ומהו זה המכונה "אחריותם". קשה היה לי לחלץ תשובה ברורה מבן-נפתלי, אבל אם איני טועה זה מה שהיא כותבת על רביקוביץ בסיכומו של עניין: "בשירה פוליטית שמעה את התנועה החוצה את משק הבית כדי לגעת בגוף על טקסיו הפרטיים קיבוציים, תחת השגחה ובאין רואה, לנוכח מורשת המחברתת אותו מניה וביה לתוך פנטומה עריצה, מוסרנית, הנוגסת בכל, בתמהונים, ביושבי המושבים האחוריים, בערירים" (עמ' 66). תשובה נפתלת אפיינית. אבל אולי היא עדיפה על תשובה פשטנית? ■

ה"דבר" אותו כביכול לא ראתה מרומז רק בסוף השיר: "יד קשה לפתה את שערה ואחזה בה / ללא קורטוב חמלה" (ומכאן שם המסה: "יד פלוני באמצע"). אולם לא רביקוביץ ולא בן-נפתלי אינן אומרות לנו במפורש מהו אותו דבר (רצה, אונס, או שניהם). בן-נפתלי אינה פמיניסטית כמו פרופ' רחל אליאור, הסבורה ששיר זה של דליה רביקוביץ עניינו מעשה של אונס בשדה כפי שמסופר עליו בדברים כב: "כי יהיה נערה בתולה מאורשה לאיש ומצאה איש בשדה ושכב עמה, והוצאתם את שניהם אל שער העיר וסקלתם אותם באבנים ומתו. את הנערה על דבר אשר לא צעקה בעיר ואת האיש על דבר אשר עינה את אשת רעהו... ואם בשדה ימצא האיש את הנערה, ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ולנערה לא ייעשה דבר" (כי גם אם צעקה, הרי איש לא שמעה). זאת היא לומדת על סמך הנאמר בשיר "ואם ניסתה להתחבא או צעקה / אין מסתור בהרים". כל התוה שלה היא הדיכוי הפטריארכלי מאז המקרא ועד ימינו. בן-נפתלי כלל לא מזכירה את מאמרה של אליאור (2005) וייתכן שהתעלמות זו הולמת את הסתייגותה של ארנדט משירה מגויסת (אף שהיא תומכת בשירה אחראית). סוגיה,

התופעות לבין החשיבה. התופעות אורבות לחשיבה, מתחככות בה, מפריעות לריכוז. היא נענית להן. עוזבת את החדר, יוצאת החוצה, נחושה לנהל מאבק "סמוך מאוד אל הקרקע" שכן אינה רוצה בשום פנים ואופן להיסחף. בעקבות ארנדט נזהרת רביקוביץ להתבונן ללא מעורבות פעילה, ללא הוזהות, ללא אמפתיה עם השחקנים (עמ' 73).

מעמדת תצפית זו של מרחפת מתארת רביקוביץ בשיר אירוע אלים שנעשה ב"רועה קטנה", כנראה אי שם בשטחים. הדוברת בשיר צופה באירוע ברחיפה מגובה נמוך, ומוזכרה לקורא ארבע פעמים במהלך השיר "אני לא כאן / אני על ניקי הרים מזרחיים..." כאילו היא באה לומר לו גם "אני לא מכאן" ואין לי חלק במה שקורה כאן. את עמדת התצפית שלה, השייכת ולא שייכת כאחת, היא מנסחת בשלוש השורות:

מצאתי לי שיטה פשוטה מאוד
לא מדרך כף רגל ולא מעוף.
רחיפה בגובה נמוך.

ובהמשך היא אומרת
אפשר להסתלק ולדבר על לב עצמי:
אני דבר לא ראיתי...

יפה וגנר

פרסום ראשון

3. ריחות מחביאים של מטבח. חשבתני אולי פתם קטן של פחד נשפח בפנת המבט הסגיר. באמת היה זה הקול השאול שנפלט בצרידות כואבת אינו דומה לצליל. כשנתפסתי רציתי להקיא מהקלה עד זוב דם נצמדתי לחייה מנסה לחיות את חלומך. חשבת שחיית מספיק מה אני חשבת? לא זוכרת.	2. צחוק של שרב, סודך כפות רגלים, יש למלאך שלי. כשהוא תופר את חיי מגחך בשמחה בירוקקרטית מתחשק לצבט את כפות המאזנים לשלת בקשה שיחליפוהו באחר.	1. בג'ינס מרוט אתה משפשיך דרכך אל תוך ערות הערב. ערבה מרפינה ראש נדה על משבריה. להבות שערך נאחזות בעלים אשר לא ידעו את מגע הרטט המחור אחר הרוח. כלובי נפשי אוחזים את צפירי הבקר בעדנה נוראה.
4. התחפשתי לאמא, שני ילדים. איש. בניתי קן עם	3. זוג חוצה את הדרך. רגלים קלילות צעדים תואמים. יד שמאל של גבר מתנפנת קדימה מתוכחת. יד ימין של אשה מצירת עגול מתגונן באויר.	

יפה וגנר - ציירת, תושבת ירושלים. ספר שירה עומד לראות אור בהוצאת כרמל